

'Boccone da cardinale'

Joan Pau II, el papa que arribà de l'est, ha mort. El 1978 el cardenal polonès Karol Wojtyla era un home jove de 58 anys, investit amb la tiara de la monarquia absoluta vaticana, amb la santa missió de convertir a la fe romana l'est europeu i, de rebot, l'oest descregut. Avui la situació ha canviat i ni el més conspicu cardenal joanpauista és partidari de repetir un pontificat tan llarg. El conclave decidirà.

Vere *Papa mortuus est*, "veritablement, el papa és mort". Aquestes paraules, amb tota la pompa requerida i el llatí més eixerit, foren pronunciades pel cardenal camarlenc, l'espanyol Eduardo Martínez Somalo, davant del cadàver de Joan Pau II abans d'annunciar públicament la seva mort el passat divendres 1 d'abril. S'inicia, doncs, l'interregne de l'Església catòlica, presidit pel camarlenc, que organitzarà les exèquies del pontífex traspasat i iniciarà els preparatius del nou conclave de cardenals que elegiran el nou papa.

Si bé tot catòlic de sexe masculí pot ser investit papa, en realitat aquest privilegi, des de temps immemorial només està reservat a clergues de reconegut servei a la cúria romana, els cardenals o prínceps de l'Església, que des de Nicolau II (1058-61) són els encarregats d'eleger el papa. No sempre fou així, car la tradició no hi diu res. Durant els primers segles del cristianisme, com si d'altre poder temporal es tractés, els pontífexs elegien el seu successor, i quan no ho feien, era la mà de Déu en forma de prodigi qui ho feia, com en el cas de Sant Fabià (236-50), que tingué la sort o la desgràcia (per aquella època els gentils replicaven amb l'espasa la prèdica cristiana) que un colom decidís aterrar al seu cap i acabà màrtir.

L'Església triomfant hagué d'esperar encara uns quants anys per fer pagar als gentils amb la pròpia medicina i ensenyar-se de l'imperi que bastí Roma, per això la primacia d'aquesta seu, fundada segons la tradició per l'apòstol Pere, sobre les altres, fins i tot les orientals, que no trigarien a escindir-se. Però el papa és, sobretot, el bisbe de Roma, la ciutat dels set turons, i només la cúria romana, a la qual pertany el Sacre

Col·legi Cardenalici, pot designar el seu cap. És per això que tots els cardenals, vinguin d'on vinguin, són rectors honoraris d'una església de la capital del Laci.

Convertit en estat, el Patrimonium Petri del passat, des del 1929 la minúscula Ciutat del Vaticà, és un autèntic poder temporal encapçalat pel papa, un monarca absolut dotat d'infal·libilitat que concentra els poders executiu, legislatiu i judicial, que nomena un secretari d'estat o primer ministre i els cardenals dicasteris o ministres. És a dir, una estructura complexa molt allunyada de l'esperit d'aquells jueus heterodoxos de la Palestina del segle I que predicaven la fe de Crist.

Els electors del papa. Si bé Silvestre I (314-35) reconegué la dignitat de cardenal, no és fins a Nicolau II que el cardenat adquireix la importància que té fins avui, amb la instauració del Sacre Col·legi presidit per un degà, l'alemany Joseph Ratzinger en l'actualitat, i administrat per un camarlenc, el mencionat Martínez Somalo. El nombre de cardenals ha variat al llarg de la història de l'Església; fou fixat pels concilis de Constança (1414-18) i Basilea (1431-37) en 24. El nombre ha augmentat progressivament fins als 183 d'avui, més un *in pectore* (el nom del qual encara no s'ha fet públic), tot comptant els que tenen dret a vot al conclave i els octogenaris, privats d'aquesta facultat.

Des de Gregori X (1271-76) s'imposà el conclave (tancament amb clau dels electors) com a manera per procedir a l'elecció del papa. A partir d'aleshores, poques reformes s'han instituït, tot i que Pau VI (1963-78) hi introduí algunes esmenes, revisades i augmentades per Joan Pau II en la constitució apostò-

lica Universi Domini Gregis (1996) que regirà la propera elecció papal.

Joan Pau II dictà l'exclusió dels 64 purpurats octogenaris del conclave, que alguns experts han interpretat com una manera d'evitar la presència dels cardenals investits pels antecessors i assegurar la continuïtat del joanpauisme conservador a les regnes de l'Església. Així, només 117 cardenals –tots nomenats per Joan Pau II– tindran la facultat d'eleger el futur successor de la seu de sant Pere. El proper 18 d'abril, data d'inici del conclave, s'acabarà la clausura a la Capella Sixtina, com ha estat habitual durant segles, que romandrà com a lloc de votacions, i ara tota la Ciutat del Vaticà constituirà l'espai de l'assemblea cardenalícia, tot i que es mantindrà la prohibició –sota pena d'excomunicació– de contacte amb l'exterior. Els cardenals s'allotjaran a les estances del Domus Sanctae Marthae, un nou edifici intramurs del Vaticà inaugurat el 1995. Per ser escollit papa seran necessaris, com és llei des del 1179, dos terços dels sufragis.

L'elecció de Joan Pau II. La situació, doncs, és notablement diferent de la d'aquell 16 d'octubre del 1978 en què la fumata blanca de la Capella Sixtina anuncià al món l'elecció del cardenal arquebisbe de Cracòvia Karol Wojtyła, com si per un cop es fes realitat la ficció del cel·luloide, quan el cardenal ucraïnès Kiril Lakota, interpretat magistralment per Anthony Quinn, és elegit papa al film de Michael Anderson *The shoes of the Fisherman* (1968).

Un home fornit de cinquanta-vuit anys, Wojtyła, representava l'aposta de l'Església per reconquerir l'Est, una reedició del vell somni dels cavallers teutònics, amb l'esperança que la revangelització de les terres en mans d'ateus comportés el redescobriments de la religió a l'Occident capitalista i incrèdul. Aviat el nou papa es posà mans a l'obra, de manera que no trigaren a arribar la condemna explícita del marxisme a l'encíclica "Dominum et vivificantem" (1985) i la condemna de la teologia de l'alliberament, encarnada en la sanció vaticana contra el teòleg brasiler Leonardo Boff (1981), o fins l'esbrancada pública al sacerdot i ministre sandinista Ernesto

Segons alguns experts, Joan Pau II dictà l'exclusió dels 64 purpurats octogenaris del conclave per evitar la presència dels cardenals investits pels seus antecessors.

Cardenal, quan va visitar Nicaragua el 1983.

Fervorós devot de la Mare de Déu, el seu pontificat és ple de manifestacions marianes de tots els colors, sobretot vers la verge de Fàtima, a qui atribuï que salvés la vida en l'atemptat del 13 de maig del 1981 a la plaça de Sant Pere. Famos pels seus viatges, inclosos els Països Catalans, el papamòbil s'ha convertit en tot un símbol dels seus desplaçaments.

Entre utòpic i involucionista, darrerament ha destacat pel seu conservadorisme monolític en moral sexual, tot i els escàndols que han afectat l'Església als Estats Units. Però si en alguna cosa destaca Joan Pau II en escriu és en la dèria

beatificadora. Ha santificat ni més ni menys que 477 persones, elevades als altars pel seu "sacre i infal·lible" desig, i n'ha beatificat –el pas previ a la santedat– 1.328; és a dir, més que tots els papes anteriors junts.

Com deia el seu fidel cardenal portuguès José Saraiva Martins, prefecte de la Congregació de la Causa dels Sants, "aquest papa passarà merescudament a la història com el papa de la santedat". Ausesades que sí! El papa ha recarregat el santoral catòlic de manera que caldrien més de cinc calendaris nous per encabir-los tots. De tots els "ministeris" vaticans, és obvi que la Congregació de la Causa dels Sants és una de les senyes d'identitat de

Roderic de Borja, l'home fort del Vaticà

El Patrimonium Petri, els estats pontificis, són un poder temporal des que Carlemany decidí deslliurar-los de la sobirania nominal bizantina i lliurar-los al papa. El pontífex esdevingué un príncep més de la Itàlia feudal, que imposava la seva sobirania amb l'espasa si calia. Al segle XV, el segle del renaixement, destaca l'adveniment de la família valenciana Borja al cim de l'Església. Alfons de Borja, Calixt III (1455-58), que canonitzà sant Vicent Ferrer, catalanitzà la cúria i assentà el poder del seu nebot, l'enèrgic Roderic, convertit en vicecanceller apostòlic, l'home fort del Vaticà durant els pontificats de Pius II (1458-64), Pau II (1464-71), Sixt IV (1471-84) i Innocenci VIII (1484-92). Es convertí en un dels homes més rics del món, un cardenal amb una riquesa personal immensa que li permeté comprar favors i establir el seu poder a Roma, on finalment seria elegit papa l'11 d'agost del 1492. Morí a Roma el 18 d'agost del 1503 i el seu pontificat marcà el futur de l'estat vaticà com a potència itàlica. *D. G.*

Les profecies de sant Malaquies

Malaquies, adaptació llatina del nom gaèlic Máel Máedoc, fou un irlandès de noble estirp i home d'església, que arribà a ser arquebisbe d'Armagh, la seu primada irlandesa, el 1132. El 1139 realitzà un viatge a Roma, on fou rebut amb tots els honors per Innocenci II. Al trajecte d'anada i tornada visità sant Bernat de Claravall, i aconseguí aquests cinc monjos cistercencs per dur a Irlanda i fundar l'abadia de Mellifont (1142). Fascinat per la reforma del Cister, es retirà a Clairvaux, "Claravall" (Borgonya), on traspassà el 1148. Sant Bernat escriví la primera biografia del personatge, *Vita Sancti Malachiae*, que fou posteriorment canonitzat per Climent II el 1199.

Sant Malaquies tenia fama de visionari i el mateix sant Bernat explica que anuncià el dia exacte de la seva mort, esdevinguda el 2 de novembre del 1148. A més, Malaquies també presagià el sotmetiment d'Irlanda pels anglesos (recordem que Enric II d'Anglaterra inicià la conquesta de l'illa el 1170) que es perllongaria durant set segles, per ser després alliberada per perseverar en la fe i Anglaterra tornaria al catolicisme. Efectivament, Irlanda s'independitzà el 1921, constituïda formalment en República el 1949, però, alerta!, el nord de l'illa, l'Ulster, amb la seu d'Armagh inclosa, continua en mans de la monarquia protestant britànica. Per a uns potser s'acomplí la profecia, tanmateix... I de la conversió d'Anglaterra a la fe romana? Potser els escàndols conjugals dels Windsor presagien una reconversió en la jerarquia suprema de l'Església anglicana, no obstant això no hi ha símptomes que permetin esbrinar una voluntat de tornada a la situació anterior a Enric VIII. Un manuscrit trobat segles després pel benedictí francès Jean Mabillon (1632-1707) desvetllà la profecia d'Irlanda sota el jou d'Albió als contemporanis i la posteritat.

Un altre benedictí, Arnold Wyon, recopilà el 1595 la profecia més coneguda dels papes, que Malaquies –en cas de ser el veritable autor– degué escriure quan visità Roma, entre el 1139-40. S'ha pensat que l'aparició de Malaquies

a la palestra mediàtica fou conseqüència de la controvertida elecció de Gregori XIV (1590), el papa imposat per Felip II d'Espanya, definit amb la frase *De antiquitate urbis* pel text profètic, tot concordant amb el nom de la seva ciutat natal i seu episcopal, Orvieto, del llatí *urbs vetus*. Sigui com sigui, els papes i antipapes anteriors a Gregori XIV mostren una extraordinària relació amb les descripcions, la qual cosa és més estranya en els pontífexs posteriors. Si ens fixem en el darrers quatre papes, observem que Joan XXIII és *Pastor et nauta*, que s'ha interpretat per haver estat patriarca de Venècia, la ciutat sobre el mar; Pablo VI, en canvi, és *Flos florum*, per portar al seu escut la flor de lis (la flor de les flors); Joan Pau I és *De medietate lunae*, ja que el seu pontificat durà de la meitat d'una lluna (26 d'agost) a la meitat de l'altra (28 de setembre); i per últim Joan Pau II és *De labore solis*, que alguns han interpretat perquè nasqué el dia d'un eclipsi solar (18 de maig de 1920) i altres més panegiristes perquè segons ells ha realitzat una gran tasca com a cap de l'Església.

Restarien, doncs, els dos darrers, el número 111, *Gloria olivae*, i qui tanca la llista, *Petrus romanus*, que curiosament apareix sense numeral. De *Gloria olivae* ("la glòria de l'olivera"), hi ha qui ha dit que es tractaria d'un papa de pell bruna –pel color de les olives?– i altres que presidirà temps de pau. Encara que, per què no?, la seva elecció coincideixi amb el triomf electoral –la glòria– de la coalició de centre-esquerra italiana L'Olivo, que s'ha imposat als comicis regionals italians, fins i tot al Laci. I si resulta que la profecia de sant Malaquies ja s'ha acomplert. L'últim papa, *Petrus romanus*, segons la profecia, regirà els destins dels fidels –tradueixo de l'original– "durant la darrera persecució de la Santa Església Romana, en la qual farà péixer les seves ovelles entre moltes tribulacions, després de les quals la ciutat dels set turons serà destruïda i el jutge suprem jutjarà el poble".

D. G.

la política de Joan Pau II, que sempre ha cregut que l'Església necessitava de nova saba el seu santoral.

I les causes continuen, pendents ara del successor. Algunes de les causes aprovades són col·lectives, de màrtirs de la fe; així, en una cerimònia foren canonitzats 117 màrtirs vietnamites (no comunistes), mentre que en altres proclamà beats 122 màrtirs de la Guerra d'Espanya (víctimes *nacionales*, perquè les altres no compten), 99 de la revolució francesa i 87 de la revolució anglesa (víctimes del purità Cromwell). Els processos de màrtirs són més curts, car no

necessiten l'aprovació d'un miracle, sinó la verificació que moriren a causa de l'*odium fidei*, per defensar la fe o per no renunciar-hi.

Amb Joan Pau II, com si d'una factoria de sants es tractés, s'han facilitat els tràmits beatificadors, ja que hom pot iniciar una causa al cap de cinc anys de la mort de l'aspirant, mentre que abans se n'havia d'esperar trenta. Altrament, s'ha prescindit definitivament de l'advocat del diable, que tenia la funció de dificultar el procés. L'estat espanyol és, fins ara, el major proveïdor de nous beats, amb 265 proclamats fins avui; el

segon lloc és ocupat per França, amb 192, la majoria màrtirs de Robespierre i els seus sequaços; en tercer lloc del rànquing hi ha Itàlia, amb 90; seguida de la Gran Bretanya, amb 87, víctimes de la revolució de Cromwell. Després segueixen Mèxic (34), Polònia (30), Irlanda (18), Filipines (17), Alemanya (16), Tailàndia (7), Xile (3) i l'Índia (3). La classificació per continents està encapçalada, doncs, per Europa, amb 721 beats, seguida d'Iberoamèrica (40), l'Àsia (32), l'Àfrica (8), Amèrica del Nord (6) i Oceania (3). Pel que fa als sants elevats als altars per Joan Pau II, la

l·lista l'encapçala el Vietnam, amb 117 canonitzacions, seguit de Corea, al qual pertanyen 103 nous sants; després, el Japó, amb 16 canonitzacions; seguit d'Itàlia (12), França (8), l'estat espanyol (11), Polònia (5) i el Paraguai (3).

Bufen nous vents. L'Església, però, s'ha de recompondre després de 26 anys de passejos en papamòbil, i ni el més conspicu joanpauista –en realitat tots els cardenals– voldria que es repetís un pontificat tan llarg i unipersonal. I és que *a rey muerto, rey puesto*, el successor de Joan Pau II obrirà un nou pontificat, marcat per la seva personalitat, com en tot estat absolutista. No convé, a l'actual col·legi cardenalici, que es perpetui en el temps, com ho ha fet el papa traspasat, que no descartem que sigui elevat als altars. Com manifestava fa poc el bisbe de la nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, el valencià Agustí Cortés, "un factor que cal tenir en compte és l'edat del nou papa, car un home jove, si bé no

Joan Pau II en la seua visita a Palestina –Terra Santa–, l'any 2000.

comportaria una transformació immediata, sí que ho seria a llarg termini per la durada del seu pontificat, com s'esdevingué amb Joan Pau II".

I és que, en matèria de fe, el conservadorisme de l'actual conclave és absolut. No esperem, doncs, grans canvis en matèria moral en l'Església, sobretot en el que pertoca a la família, el sexe, el celibat eclesiàstic i la situació de la dona. És significativa l'opinió del purpurat australià George Pell, que descarta qualsevol canvi radical. Altrament, els cardenals llatinoamericans escombren cap a casa, com el dominicà Jesús López Rodríguez, que argüeix que "qui sigui elegit ha de pensar que la major comunitat catòlica es concentra a Llatinoamèrica, en l'elecció s'hauria de tenir en compte". Pel seu costat, els bisbes nord-americans, tan afectats pels escàndols de tipus sexual de les seues diòcesis, plantegen com a reivindicació l'ecumenisme i la relació amb altres creences, que si bé el papa traspasat ja inicià, amb visites a esglésies protestants, mesquites i sinagogues, per a molts s'ha tractat d'una fotografia propagandística.

David Garrido

cinemaenvalencià

de l'1 de març al 14 de maig

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
SERVEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Servei de Política Lingüística

Col·labora: **escola**
vate, p'vana
FEL·LECCIÓ
D'ASOCIACIONS
PER LA LLINGÜA

Entrada gratuïta amb el carnet universitari. Reduïda per al públic en general.
Cinema infantil i juvenil: entrada gratuïta amb el carnet universitari i menors de 14 anys acompanyats.

cinemaenvalencià

CINEMA DOBLAT

Darkness

Dimarts 12 d'abril, a les 20 h
Cines Aragón

Entrada gratuïta per als lectors d'El Temps amb aquesta butlleta

cinemaenvalencià

CINEMA SUBTITULAT

Camins creuats
(Chemins de traverse)
Dir. Manuel Poirier

Dijous 14 d'abril, a les 20 h
Cines Albatros

Entrada gratuïta per als lectors d'El Temps amb aquesta butlleta

cinemaenvalencià

CINEMA INFANTIL I JUVENIL

L'espantataurons

Dissabte 16 d'abril, a les 12 h
Cines ABC El Saler

Entrada gratuïta per als lectors d'El Temps amb aquesta butlleta